



מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 112

מסכת קידושין ס"ט-ע"ה

בס"ד, כ"ד תמוז תשס"א

השבוע בגליון

- האם שייך מושג גבוה ונמוך בחפץ עגול?
- מלצר יהודי במסעדה נכרית
- מקור האיסור לשנות יין של נכרים
- תליית כביסה על מעקה הגג
- בהמות שאכלו סם מסוכן
- מדוע "ספק ספיקא" לקולא?
- ההבדל בין סכנה סגולית לסכנה מוחשית
- המשתמש בשמו הפרטי לכתובת "קוויטלאך" בלבד
- אין לסמוך על הנס
- מעקה הגג-תשמיש מצווה
- נידויים של בני כת שבתאי צבי

דבר העורך

אזניים לתורה

לפני חדרו של הגאון מטשעבין, מהלך היה חתנו הרב גולדשטוף זצ"ל, אחוז צער וחרדה. הגאון, שניצל לא מכבר מגיא ההריגה, איבד במהלך המלחמה את רעייתו, שני בנים ושלוש בנות הי"ד. שתי בנות בלבד נותרו לו לפליטה. האחת נישאה להרב גולדשטוף זצ"ל והשניה נישאה להגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל. אותם ימים, רבתה השמחה במשפחתו של הגאון מטשעבין. ב"ה, נולד בן לחתנו הרב שניאורסון. נכד ראשון. המשפחה מתחילה להפריח ניצנים, להשלים את אשר ניסה לגדע הצורר הנאצי ימח שמו. רבים מאיתנו ודאי באו במגע עם אנשים שניצלו מעמק הבכא. משאת נפשם היא לבנות מחדש את משפחתם. זכר לאותם נשמות כה רבות שנספו. והנה, לא חלפו אלא ימים מספר מעת לידת התינוק, והרופאים בישרו, כי חייו תלויים בסכנה.

אותה שעה, היה הגאון מטשעבין זצ"ל, ספון בחדרו והוגה בתורה. והנה, הגיעה בשורה מחרידה מבית החולים. התינוק נפטר. המשימה הנוראה, לדווח לגאון מטשעבין על שאירע, הוטלה על כתיפיו של הרב גולדשטוף.

מתוך חרדה ויגון דפק הרב גולדשטוף על דלת החדר שנפתחה ובפתחה עמד הגאון מטשעבין המשך בעמוד הבא

האם שייך מושג גבוה ונמוך בחפץ עגול?

הגמרא בסוגייתנו דורשת מהפסוק (דברים יז/ח) "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'", ומהפסוק (ירמיהו כג/ז) "אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים", שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ובית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל. לכאורה, מלשון הגמרא נראה, שאכן כוונתה היא שארץ ישראל גבוהה פיזית מכל הארצות. בעל "ים של שלמה" (בסוגייתנו פ"ד ס"א) אף מסיק מכך, כי אדם שעמד בארץ ישראל ואמר "אני נודר שאעלה לחוף לארץ", הרי זה נודר לשווא, שהרי אי אפשר לעלות מארץ ישראל למקום אחר, כיון שעל פני כדור הארץ אין מקום גבוה מארץ ישראל.

אלא, שרבים הם הסוברים, כי לא יתכן לפרש את דברי גמרתנו כפשוטם. הטיב להטעים זאת ה"חתם סופר" (שו"ת ח"ב יו"ד) ס"י רל"ד, שכתב: "ועוד, שהאמת אינו כן והוא מבואר לבקי קצת במפת העולם... והנה העולם עגול ככדור ובדבר כדורי לא שייך גבוה ונמוך ובכל מקום שעומד שם רואה שמים שעל ראשו גבוהים וסמוך לאופק נמוכים ככיפה והבא ממקום האופק נדמה לו כעולה מתחתית עומק בור ולא שייך גבוה ונמוך".

ואכן, המהר"ל מפראג (בספרו על חידושי האגדות שבש"ס, וכן ב"תפארת יוסף" חגיגה גב ד"ה "איהו") מפרש, שכוונת הגמרא היא למעלתה הרוחנית של ארץ ישראל, שהיא מעולה יותר מכל הארצות. ואין כוונת הגמרא לגובה הפיזי.

מעניין לציין את פירושו של ה"חתם סופר" (שם) המבאר, שארץ ישראל קרויה "גבוהה מכל הארצות", משום שיצירת העולם התחילה מאבן השתייה (רש"י סנהדרין כ"ב ד"ה "ושתייה"), הממוקמת בהר הבית. נמצא, שעניי הכל נשואות לארץ ישראל ולהר הבית, וכל בן אנוש מביט אל המקום שממנו התחילה להיווצר האדמה עליה הוא עומד. על כן, כונו ארץ ישראל ובית המקדש כגבוהים ביותר, משום שעניי הכל נשואות אליהם.

דף סט/ב ויאמר התרשאת להם אשר לא יאכלו

מלצר יהודי במסעדה נכרית

הגמרא בסוגייתנו מצטטת את דברי נחמיה בן חכליה שכונה (עזרא ב/סג) "התרשאת". תפקידו של נחמיה היה לשרת את המלך נבוכדנצר ולהגיש לפניו יין, ורש"י (ד"ה "התרשאת") מסביר על פי דברי הירושלמי, כי מתקוק תפקידו נאלץ נחמיה לטעום מעט מן היין שהוא הגיש למלך, כיון שנוהלי הבטחון החמורים שהונהגו סביב המלך קבעו, כי מגיש השתייה ילגום ממנה בעצמו, ויוכיח בכך שאינו מנסה להרעיל את המלך. לצורך כך, קיבל נחמיה היתר מחכמי ישראל לשנות את יין הנכרים, ומשום כך הוא כונה "התרשאת", כלומר: הותרה שתייה.

מקור האיסור לשינוי יין נכרים: אמנם, נבוכדנצר לא היה עובד עבודה זרה

לעילוי נשמת

הר"ר
חיים הלוי קליין ז"ל

ב"ר אליעזר ז"ל
אנטורפן

נלב"ע כ"ד תמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר
משה מנחם חסדיאל ז"ל

ב"ר חיים שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ו תמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני ידידינו
הר"ר שאול חסדיאל ומשפ' שיחיו ב"ב

לעילוי נשמת

מר
דבורש וידבסקי ע"ה

ב"ר אברהם וסרצוג ז"ל
נלב"ע כ"ג תמוז תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם

במלא הדרו, שקוע בהרהוריו. על שולחנו היה פתוח ספר הרשב"א וניכר היה עליו כי הוא שקוע בדבריו ראשו ורובו.

עיניו של הרב גולדשטוף החלו לדמוע והגאון שאל "מה שלום הילד?" הרב גולדשטוף הניד בידו כאומר "זהו. כבר אין מה לשאול. הסיפור נגמר". באותו רגע, כפי שודאי רשאים אנו להניח, חרב עליו עולמו של הגאון מטשעבין. שם, במלחמה הנוראה, אבדו היקרים לו מכל. והנה, כאשר התקווה לשקם, לבנות מחדש, להחיות חיים צעירים במשפחה, קורמת עור וגידים, נשאר מלאך המוות נאמן למלאכתו. נורא.

לימים סיפר הרב גולדשטוף זצ"ל: לא ידעתי לאיזו תגובה עלי לצפות. הרי בישרתי לו בשורה נוראה ואיומה. אך לתדהמתי הרבה, חמי הגאון זצ"ל, הניח את ידו על מפתן הדלת והשעין עליה את ראשו. דממה נוראה השתררה. הגאון שקע בהרהוריו ולאחר רגעים מספר הכריז: "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי", ושב ללימודו, כאילו לא התרחש דבר! "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי".

אין ספק, כי הבשורה הנוראה צרבה בליבו של הגאון כמכות אש. נכדו הראשון הלך לעולמו. אולם, הוא מצא את מפלטו בתורה הקדושה שבה הוא שקד מימים ימימה והיתה תכלית חייו. לפני שבועות מספר, הלך לעולמו אביו של אותו תינוק, הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת "כוכב מיעקב" ומחבר ספר "ברכת שמעון". אחר מיטתו נהרו רבים ואלפים, וסיפורים רבים המנסים לתאר את דמותו, צו ועלו.

השבוע, קיבלנו לידנו קובץ בשם "כרם שלמה", (שנת תשד"ס), ובו מאמר מעניין ביותר, ממנו אנו יכולים ללמוד עד לאיזו דרגה יכול להגיע אדם שמשקיע את כל כולו בלימוד התורה.

לידי מחברי הקובץ הגיעו דפים של ספר חידושי תורה על מסכת זבחים. בדפים לא צויין שמו של מחבר הספר, אך צויין כי שמו הוא "אמרי שאולי". מאמצים כבירים הושקעו כדי לגלות מיהו המחבר של הספר, שניכר על מחברו כי הוא גאון אדיר, ולשם כך, נשלחו מספר דפים מן הספר, למעונם של מספר תלמידי חכמים, שמה ידעו לזהות מיהו המחבר. כך, נשלחו גם מספר דפים למעונו של ראש ישיבת טשעבין, הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל.

מדעים. פשוט מדעים לקרוא את

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ומשום כך אין יינו נחשב כיון נסך שאסור מדאורייתא (ע"ז כט/ב). אולם, חכמים נזקקו להתיר לנחמיה לשתות את יין המלך הנכרי, מאחר שבשעה שהוגלה דניאל לביתו של מלך בבל, הוא קיבל על עצמו שלא להתגאל ביינו של המלך-יון נכרי, ואף אם היין לא התנסך לעבודה זרה (דניאל א/ח). תקנה זו חזרה ונשנתה לכלל ישראל על ידי תלמידי בית שמאי ובית הלל (שבת יז/ב), שגזרו שאין לשתות יין נכרים, הן בבית הנכרי והן בבית ישראל (ע"י "בית יוסף" יו"ד סי' קכ"ג אות א'. ע"י עוד באנציקלופדיה תלמודית ערך "יין של גויים" עמ' של"ה).

יהודי שעסק לפרנסתו בעבודת מלצרות, שאל את הרדב"ז (ח"ד סי' כ"ב) האם הוא רשאי לשמש כמלצר במסעדת נכרים ולהגיש לפניהם יין. הרדב"ז השיב, כי אמנם נחמיה בן חכליה הגיש יין לפני נבוכדנצר, אך אין ללמוד מכך, משום שלא עמדה בפניו ברירה אחרת שהרי אילו היה מנסה להמרות את פי המלך, היה מכניס את עצמו לסכנת חיים. אולם, אין ליהודי לעסוק במקצוע זה מרצונו החופשי, ואף יש לגעור בו ולמנוע ממנו פעילות זו. מלבד זאת, הוסיף הרדב"ז, כי אין זה ראוי לבן העם היהודי להציב את רגליו במסיבות של נכרים, כדי שלא יבוא ללמוד ממעשיהם. בעל "קול אליהו" (שו"ת ח"ב סי' כ"ז) גם מוסיף ואומר, כי כאשר מלצר מתעסק גם בחימום האוכל ובהכנתו, הוא עלול להכשל ב"טעימה" ולעבור על איסורי תורה.

דף ע"א פורתא דגונדריתא הוא דקא עבידנא

תליית כביסה על מעקה הגג

הגמרא בסוגייתנו מספרת, שרב נחמן שהיה תלמיד חכם נשוא פנים ואב בית דין, הקפיד להדר ולבנות בעצמו את המעקה שלגג ביתו, כדי לקיים את מצוות (דברים כ"ח) "ועשית מעקה לגגך".

אין לסמוך על הנס: בספר "החינוך" (מצווה תקמ"ו) מבאר את טעם המצווה, כי למרות ש"אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, אף על פי כן צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי הא-ל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שיהיה האש שורפת והמים מכבים הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתרצץ את מוחו, או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות... ועל כן תצווה התורה לשמור משכנותינו ומקומותינו לבל יקרנו מות בפשיעותינו ולא נסכן נפשותינו על סמך הנס".

מעקה הגג-תשמיש מצווה: אין כאן המקום לדון בפרטי מצווה זו, כיצד יש לקיימה ובאיזה אופן ראוי לבנות את המעקה. אולם, מעניין לגלות את התייחסותו של בעל הלק"ט (ענין חנוכה סימן קפ"ה) הכותב, כי המעקה, הוא תשמיש מצווה ויש להזהר שלא לדרוס עליו, כפי שנוהרים בציצית, בלולב ובסוכה, מחמת היותם תשמישי קדושה. נמצאנו איפוא למדים, כי בניית המעקה אינה מניעת מכשול בלבד, אלא גם מצווה חיובית. ומאחר שמעשה המצווה, הלא הוא המעקה, משמש כל העת למטרה שלשמה הוא נבנה, הרי הוא כתשמיש מצווה שיש להמנע מלנהוג בו בבזיון.

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (הובא בקונטרס ה' שכנים תשובה ל"ו) ענה לשואליו, כי אין בתליית כביסה על מעקה הגג משום בזיון תשמיש המצווה, מאחר ששימוש ביתי בחפצים המשמשים למצווה, אינו אסור. כהוכחה לדבריו, הוא מביא את דברי הגמרא (סוכה ב/ב) המספרת על מנימין, עבדו של רב אשי, שתלה את כותנתו הרטובה על הסוכה, ורב אשי גער בו, משום החשש שמא אנשים יטעו לחשוב שמותר לסך בדבר המקבל טומאה. אולם, רב אשי לא גער בו בשל עצם השימוש בסוכה, שכן, שימוש רגיל אינו נחשב כבזיון.

דף ע"א בירתא דסטיא איכא בבבל

נידויים של בני כת שבתאי צבי

הפעם, נקרתה בפנינו אפשרות פז, ללמוד על אורח פסיקתם ודרכי קבלת ההכרעות של גדולי הפוסקים, שנחלקו, האם יש להמנע מנידוי אדם אם בעקבות כך הוא עלול לצאת לתרבות רעה. שני הצדדים, מסתמכים על דבריו של רבי הקדוש, שטרם פטירתו גילה לתלמידיו סודות נסתרים שנודעו לו ברוח הקודש. גמרתנו המתארת מאורע קדוש זה, מספרת, כי בין הדברים אמר רבי, שהתגורר בארץ ישראל, לתלמידיו, כי בשעה זו, אנשי העיר "בירתא דסטיא" שבבבל, שנודו על ידי רב אחי, ממירים את דתם.

לכאורה, יש להקשות, מדוע גילה רבי לתלמידיו עובדה שעתידה להתברר להם כעבור ימים ספורים, כאשר השמועה על עיר שלמה שהמירה את דתה, תעשה את דרכה מבבל לארץ ישראל, ומדוע נזקק לכלול עובדה זו כאשר הוא עוסק בגילוי רזים וסודות כמוסים ונסתרים לתלמידיו?

מכח שאלה זו, מסיק ה"תרומת הדשן" (הובא ברמ"א יו"ד סי' של"ד ס"א), כי רבי ביקש ללמד את תלמידיו, שכאשר אדם מתנהג באופן שצריך לנדותו, כגון מחלל שבת וכדומה, אין להמנע מנידויו, למרות שעל ידי כך הוא עלול לצאת לתרבות רעה,

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

מכתב התשובה ששלח להם הגאון. בדבריו הוא כותב כי הוא אכן מכיר את מחבר הספר, הגאון רבי שאול עטינגער זצ"ל. הרב שניאורסון מספר, כי לפני **יובל שנים** הוא למד אצל מחבר הספר וכך יצא לו לראות את ספרו של רבו בעל ה"אמרי שאול" ואין לו כל ספק כי ספר זה חובר על ידי רבו.

אולם, כותב רבי ברוך שמעון שניאורסון, כאשר ראיתי בזמנו את הספר, עלו במוחי מספר הערות על הכתוב שם. ובכן, למען הסר ספק כי אכן, מורי ורבי הוא מחבר הספר, אעלה על הכתב את אותן הערות, שמתייחסות לדפים **שאינם תחת ידי** אלא לדפים אחרים שאם הם שמורים אצלכם, נוכל כך לוודא כי אכן ספר זה הוא ספרו של רבי.

מזהים. לאחר יובל שנים, זכר הגאון את ההערות שעלו בראשו, אז, בצעירותו. זהו עמל התורה. כך נראה אדם שמשקיע את כל כולו בלימוד התורה הקדושה והיא מסמלת את כל מאווי ורצונותיו.

"יום אחד", סיפר יהודי מארצות הברית, "שכבתי בבית החולים במחנה העבודה כאשר הכניסו חולה נוסף לחדר. היה זה הרב שניאורסון זצ"ל. שעות מספר קודם לכן, הוא נדקר על ידי גוי אכזר. נו. ספרים ודאי שלא היו תחת ידיו, אבל שני יהודים נמצאים ביחד, היתכן שלא ילמדו? שאל הרב שניאורסון! ובכן, הוא קרא את הגמרא **מתוך הזיכרון** וכך, סיימנו את מסכת ברכות מן הדף הראשון ועד הדף האחרון"

גדלותו האדירה, באה גם לידי ביטוי במידותיו הנפלאות. הגאון, נוהג היה ללמוד בביתו מידי לילה. כל לילה שש שעות רצופות. "יש לשמוע את שלומדים" היה הרב שניאורסון חוזר ושונוה לתלמידיו, וכך גם קיים בעצמו כאשר היה שונה את תלמודו בקול רם.

דא עקא, שבשעת ליל מאוחרת, נמנע ממנו התענוג לזמר לעצמו את מילות הגמרא בקול רם, כדי שלא לעורר את בני הבית. וכך, היה הגאון שונה את תלמודו בלחש ופוקק באצבעותיו את אוזניו, כדי שלחישותיו ישמעו בקרבו בקול חזק. כך, לילה אחר לילה, שנים רבות, **שש שעות בכל לילה.** יהי רצון, שנוזה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

**בברכת התורה
הצורכ**

כשם שנידה רב אחי את בני אותה עיר, על אף שהנידוי גרם להם להמיר את דתם.

אולם, הט"ז (שם) חולק וסובר, כי יש להמנע מנידוי של אדם, אם בעקבות כך הוא עלול לצאת לתרבות רעה, ורבי כלל בדבריו את סיפור המרת הדת של בני אותה עיר כדי ללמדנו, כי כפי שעובדה זו עתידה להתברר בפניהם בעוד מספר ימים, כך גם יתר דבריו נכונים ומושתתים על אדני האמת.

להלכה נתקבלה דעתו של הרמ"א, כי כאשר אדם נוהג שלא כדיון, יש לנהוג בו בחומרא ואין מוטל על בית הדין לשקול את התוצאות שיגרמו מענישתו. כך גם נוקט ה"חתם סופר" (יו"ד סי' שכ"ב ואה"ע סי' ל"ו), הנוגע בנקודה שלא נתבארה על ידי פוסקים קודמים לו. לדעתו, מדברי רבי אנו גם למדים, כי גם אם יש חשש שאף **בני משפחתו** של המנוהג ייצאו לתרבות רעה בעקבות נידוי ראש משפחתם, אין להמנע מן הנידוי, כפי שנידו את בני אותה עיר שבסופו של דבר אכן המירו את דתם על נשיהם וטפם. כדוגמה לכך, מציין ה"חתם סופר" את **בני כת שבתאי צבי**, שנודו על ידי גדולי אותו דור, שלא חששו לגורל ילדיהם של בני הכת.

עם זאת, בעל ה"חתם סופר" מצדד, כי כלל זה נוהג רק כאשר ברור לבית הדין, כי בכל מקרה יחנך המנוהג את ילדיו לתרבות רעה. אולם, אם ללא נידוי יחנך העברייני את ילדיו בדרך התורה והמצוות, ובעקבות הנידוי הוא עלול להוביל את ילדיו לתרבות רעה, יש להמנע מנידוי.

דף עה/א הוי ספק ספיקא וספק ספיקא לקולא

בהמות שאכלו סם מסוכן

כידוע, כאשר אדם נתקל בספק של איסור מדאורייתא, ובפניו עומדות שתי אפשרויות, אחת להקל ואחת להחמיר, כגון, שאינו יודע האם נכרי ניסך את יין מסויים לעבודה זרה, עליו להחמיר ולנהוג בו כביין נסך, שהרי "ספיקא דאורייתא – לחומרא" (ביצה ג/ב). אולם, כמבואר בסוגייתנו, ב"ספק ספיקא" אין צורך להחמיר, כיון ש"ספק ספיקא – לקולא".

מדוע "ספק ספיקא" לקולא? "ספק ספיקא" הוא מצב, שבו רוב צדדי הספק נוטים להיתר. דוגמא לדבר, מביאה הגמרא במסכת עבודה זרה (ע"א) המספרת, שגנבים שחדרו לבתים עוררו ספק האם היין שנותר בבתים אסור בשתייה, כיון שיתכן כי הגנבים נגעו בו. אולם, שמאל התיר לשתות את היין, מפני שבפניו ספק כפול. **א.** האם הגנבים נגעו ביין. **ב.** גם אם הם נגעו ביין, יש להסתפק, האם הגנבים היו נכרים, או שמא יהודים היו, שאינם אוסרים את היין בנגיעתם.

הרשב"א מבאר (שו"ת סי' ת"א), כי "ספק ספיקא לקולא", משום שהתורה קבעה (שמות כ"ב) "אחרי רבים להטות", כלומר: יש לפסוק על פי הרוב. ומאחר שרוב צדדי הספק נוטים להיתר, אין צורך להחמיר (ויעיי' "שב שמעתתא", שמעתתא א' פ' י"ח).

בהמות שאכלו סם מסוכן: בעליו של עדר בהמות גילה לתדהמתו, כי מאן דהוא הניח בפניהן עשב החשוד כמורעל, ויתכן שהבהמות אכלו ממנו. מאחר שהתורה צוותה לבל נכניס את עצמנו לסכנות ככתוב (דברים ט"ו) "ונשמרתם מאד לנפשתיכם", נשאל הרדב"ז (הובא ב"אבקת רוכל" סי' ר"ג) האם אכילת בשר בהמות אלו מותרת, למרות הסכנה הכרוכה בכך, משום שגם מקרה זה הוא "ספק ספיקא". שכן, אין ודאות שהעשב מסוכן, וכמו כן אין אנו יודעים האם הבהמות אכן אכלו ממנו. אולם, הרדב"ז הכריע שאסור לאכול את הבשר על אף "ספק ספיקא" זה, משום ש"**חמירה סכנתא מאיסורא**", והתורה מצווה באופן מיוחד להזהר מסכנות, כפי שניתן ללמוד מלשון הפסוק "ונשמרתם מאד לנפשתיכם" ("מנחת אלעזר" ח"ב סי' ע"ו, שו"ת "קרבן לדוד" או"ח סי' א').

ההבדל בין סכנה סגולית לסכנה מוחשית: אלא שהפוסקים (הנ"ל ובעל "טוב טעם ודעת" ח"ג סי' קצ"ח) מבארים, כי הכרעה זו אמורה לגבי סכנה טבעית בלבד, שיש להחמיר בה גם במקרה של "ספק ספיקא". אולם, בסכנה סגולית, שאינה סכנה הנראית לעין, אלא שחז"ל בגודל קדושתם ידעו להורות לנו להמנע ממעשה זה או אחר הטומן בחובו סכנה, אין לנו להחמיר יותר משורת הדין, שכן, אינה דומה חומרתה של סכנה טבעית לסכנה סגולית. על ההשלכות המעשיות שנובעות מהכרעת הפוסקים, שיש להבדיל בין סכנה טבעית לסכנה סגולית, נוכל ללמוד מהמקרה הבא.

עיסת קציצות במטבח ישיבה: במטבח של ישיבה נתגלתה קערה, כשבתוכה עיסה מוכנה לטיגון. משגיח הכשרות של המטבח ניסה לברר את טיבה של העיסה אצל הטבחים ושאר העובדים, אך ללא הועיל. הכל הריחו את העיסה. חלק קבעו כי היא עיסת דגים, ומומחים נוספים הודיעו נחרצות כי זו עיסת בשר. משגיח הכשרות הניח את העיסה בפינת המטבח, כדי שלא יערבבוה עם בשר או עם דגים, שהרי אסור לאכול בשר ודגים ביחד כדברי הגמרא (פסחים ע"ב), שאכילת בשר ודגים גורמת למחלת הצרעת. והנה, לאחר מספר שעות משבא המשגיח לבדוק את "קערותיו", התברר לו שהיא נעלמה. מבט קצר לעבר מחבת ענקית שהכילה קציצות בשר, העלה ספק, שמא במחבת זו גם ניתנו קציצות מהקערה שהוטמנה בצד. עתה, עמד משגיח הכשרות בפני "ספק ספיקא". **א.** האם העיסה שהוטמנה בצד.

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם
היא מבשר או מדגים. ב. גם אם העיסה היא מדגים, שמא כלל לא הניחוה בתוך המחבת, אלא במקום אחר לחלוטין.
והנה, נחלקו הפוסקים מדוע אכילת בשר ודגים יחדיו גורמת למחלת הצרעת. האם, תוצאה זו נובעת עקב טבע גוף האדם, שאינו מסוגל לעכל בשר ודגים כאחד. או שמא, זהו עניין סגולי שלימדונו חז"ל, אך אין זו סכנה טבעית. מעתה, גורלן של הקציצות שטוגנו במחבת, תלוי ועומד במחלוקת הפוסקים. שכן, אם האיסור לאכול בשר ודגים יחדיו הוא משום סכנה טבעית, כל הקציצות אסורות באכילה, מאחר שבסכנה טבעית אין להקל אף ב"ספק ספיקא". אולם, אם איסור אכילת בשר ודגים יחדיו נובע מסכנה סגולית, יאכלו ענווים וישבעו ("יתורת חסד" אבן העזר סי' ה' אות ה', "מנחת אלעזר" שם, "טוב טעם ודעת" ועיי' ט"ז וב"נקודות הכסף" י"ד סי' קט"ז).

דף עה/א עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו
המשתמש בשמו הפרטי לכתובת "קוויטלאך" בלבד
בפני דייני בית הדין בעיירה הוסיאטין הופיע רופא מפורסם, שביקש לגרש את אשתו. כידוע, בשטר הגירושין יש לכתוב את שם הבעל ואת שם האשה, כפי שנוהגים לכנותם ביום הגירושין, ואף אם שמות אלו אינם זהים לשמות שנקראו בהם בשעת לידתם, אין מזכירים את שמם המקורי, אלא את שמותיהם הנוכחיים ("בית יוסף" סי' קכ"ט, רעק"א תנינא סי' נ').
ד"ר מרגלית: והנה, כאשר ביקשו לכתוב את שמו של הרופא בשטר הגירושין, התברר, כי איש אינו משתמש בשמו הפרטי של הרופא - משה. שכן, בכל המסמכים הרפואיים שיצאו מתחת ידו, היה הרופא חותם בשם ד"ר מרגלית. כך גם כינוהו כל מכריו וכל אנשי עירו, ושנים ארוכות לא כונה הרופא בשמו הפרטי. לכאורה, היה על סופר בית הדין לכנותו בשם "ד"ר מרגלית", שהרי זהו כינויו הנוכחי בפי רבים. אלא, שלאחר דרישות וחקירות התברר, כי אחת למספר שנים הרופא נהג לבקר בבית הכנסת, ובעיתים נדירות אלו, הוא כובד על ידי הגבאי בעליה לתורה תוך הכרזה **"יעמוד ר' משה"**. על כן הסתפקו הדיינים, האם הזכרת שמו הפרטי בציבור, אחת למספר שנים גורמת לכך, שאין זה נחשב ששמו הפרטי נשתקע ונשכח מן העולם.

המהרש"ם שנכנס לעובי הקורה בשאלה מסובכת זו, האריך ונימק בכמה ראיות, כי יש בשטר הגירושין יש לכתוב גם את שמו הפרטי של הרופא. אחד מטעמיו של המהרש"ם מתבסס על דברי סוגייתנו בה מבואר, כי גר צדק רשאי להינשא לפסולי חיתון. אולם, כאשר "נשתקע" שם הגר, אין הוא רשאי להנשא לפסולי חיתון, משום מראית העין. ובפוסקים (רמב"ם איסורי ביאה פ' ט"ו הל' ח' שו"ע אה"ע סי' ד' סעי' כ"ב) מבואר, כי "נשתקע" פירושו, ש"לא יודע שהוא גר". מכאן הסיק המהרש"ם, כי אותו דוקטור אינו מוגדר כמי ששמו הפרטי "נשתקע", שהרי מידי פעם בפעם מכריזים בקול רם את שמו הפרטי קבל עם ועדה, ואף שמאורע זה נדיר הוא, די בו כדי למנוע מהגדרת שמו הפרטי כשם "נשתקע".

הזכרת השם בקוויטלאך בלבד: לעומת זאת, הכריע המהרש"ם (ח"ב סי' רנ"א) להיפך, לגבי אשה שאחד משמותיה הפרטיים נשתקע ונשכח מלב הבריות, ואביה בלבד, בהכנסו לחדרו של הצדיק אל הקודש פנימה, היה מגיש "קוויטל" שבו הוא כתב את שמה המלא של בתו. במקרה זה פסק המהרש"ם, הרי זה נחשב ששמה הפרטי "נשתקע", מאחר שאף הבת עצמה אינה משתמשת בשמה הפרטי שנשתכח, אלא אביה בלבד מזכירו בחדרי חדרים לאוזניו של אדם אחד.

לקהל קוראינו
לומדי ה"דף היומי"
די בכל אתר ואתר

בוודש הקרוב אנו
עומדים להוציא לאור
בע"ה את כרכים ג'-
ד' של הספר
**במאורות
הדף היומי**
הכולל את כל
הגליונות שיצאו על
מסכתות:

כתובות נדרים נזיר
סוטה גיטין קידושין
היוצא לאור לזכר
ולעילוי נשמת הרה"ז ר'
משה יצחק ב"ר אהרן
שרגא ז"ס ז"ל
הננו להודיע כי ניתן
לשלוז
הערות והארות
לת.ד. 471 בני ברק

בברכה
מערכת
מאורות הדף היומי

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות
הדף היומי" בעברית או באנגלית
בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות
dafyomi@hadaf-hayomi.com
בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נמירות הפצה בחו"ל

מנצ'סטר: הר"ר מנחם אדלר
44-161-7088575
לונדון: הר"ר יחזקאל אברט
020-84551997
בלגיה: הר"ר יעקב סנדוביץ
0475-263759
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
ארה"ב ניו ג'רסי: הר"ר אייזיק פרי
201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר
818-5098880
מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

המעוניינים להשתתף בהוצאת
הגליון לאור להנצחת יקיריהם
ולעילוי נשמתם, נא לפנות

03-616-06-57

בשורה חשובה ללומדי הדף היומי

באמצעות הברית

ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי"
בעברית או באנגלית מידי שבוע בדואר
לפרטים נא לפנות לטל. 718-972-5756

"מאורות הדף היומי"

בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב
לגבאי בתי הכנסת
כל המעוניין להקים בימי החופש שיעור בדף
היומי לנוער ומבוגר נא לפנות
למוקד הדף היומי 03-6160657

לעילוי נשמת

הילד **אליעזר וידר** ז"ל
בן הר"ר דב שיבלחט"א
נלב"ע כ"ז תמוז תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י הוריו ידידינו
הר"ר דב וזוג' מרת מלכה וידר שיחי

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **נחמן גלינסקי** זצ"ל
בהרה"ג ר' יעקב שליט"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י אחיו
ר' ישעיהו גלינסקי שיחי

לעילוי נשמת

מרת **לאה אידל** ע"ה
ב"ר משה אריה ז"ל
נלב"ע כ"ג תמוז תש"ן
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
וזוג' מרת **פראדל גיטל**
בת ר' שמואל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' **אשר זלצמן** ז"ל
ב"ר דוד זעליג נלב"ע כ"א תמוז תשנ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה